

87. Perjantaina 29 päivänä syyskuuta 1989

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia	
Vaaleja:	Siv.
1) Ulkoasiainvaliokunnan täden- nysvaali	2624
Ensimmäinen käsittely:	
2) Ehdotukset laiksi työsopimuslain 34 §:n hoitovapaata koskevien sään- nosten voimaantulon muuttamisesta ..	”
Hallituksen esitys n:o 96 Lakialoite n:o 53 Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 18	
Esitellään:	
3) Hallituksen esitys n:o 123 laiksi sokeriverosta annetun lain 4 §:n muut- tamisesta	2625
4) Hallituksen esitys n:o 127 laiksi öljyjätämaksusta annetun lain muutta- misesta	2626
5) Hallituksen esitys n:o 128 laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamisesta	”
6) Hallituksen esitys n:o 129 laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta	2629
7) Hallituksen esitys n:o 131 laiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	”

8) Hallituksen esitys n:o 132 laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumi- sen ehkäisemisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta	2631
9) Hallituksen esitys n:o 133 laiksi tapaturmavirastosta annetun lain muuttamisesta	”
10) Hallituksen esitys n:o 134 laiksi työehtosopimuslain 2 §:n ja eräiden mainittuun lakiin liittyvien lakien muuttamisesta	”
11) Ed. Männistön ym. lakialoite n:o 73 laiksi metsästyslain 3 §:n muut- tamisesta	”
12) Ed. Männistön ym. lakialoite n:o 74 laiksi katalysaattorin asentami- sesta moottoriajoneuvoon maksettavas- ta valtionavustuksesta	”
13) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1988 (K n:o 9)	”

Pöydällepanoa varten esi-
tellään:

14) Valtiovarainvaliokunnan mietin- tö n:o 43 hallituksen esityksen johdosta laiksi ennakoperintälain muuttamises- ta (HE n:o 90)	2632
15) Laki- ja talousvaliokunnan mie- tintö n:o 15 sen johdosta, että edus- kunnan tietoon on saatettu asetus maanmittaushallinnon eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 10)	”

16) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 8) 2632

17) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 13 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus kouluhallituksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 16) ”

18) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus eräistä opetusministeriön hallinnonalan virkajärjestelyistä (A n:o 17) ”

19) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus kouluhallinnon eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 18) ”

20) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä laiksi ilmailulain muuttamisesta (HE n:o 80) ”

21) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus posti- ja telelaitoksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 9) ”

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat E. Aho, Ala-Harja, Björklund, Bärlund, Donner, Elo, Hilpelä, Hämäläinen, Jansson, Jouppila, Kemppainen, Knuuttila, Kokko, P. Leppänen, Liikanen, Malm, Melin, Mäkelä, Paasio, Paavilainen, Pelttari, Puhakka, Pystynen, Rajamäki, Rinne, Saapunki, Stenius-Kaukonen, Suominen, Särkijärvi, Turunen, Urpilainen, Virolainen, Vähänäkki ja Väyrynen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat P. Leppä-

Siv. nen, Pelttari, Urpilainen ja Väyrynen, virka-tehtävien vuoksi edustajat Bärlund, Knuuttila, Puhakka, Suominen ja Turunen sekä yksityisasioiden takia edustajat Ala-Harja, Donner, Elo, Jouppila, Kokko, Malm, Melin, Paavilainen, Rajamäki, Rinne, Saapunki, Stenius-Kaukonen ja Virolainen sekä ensi lokakuun 3 päivään yksityisasioiden takia ed. Vähänäkki.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvaan syyskuun 22 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 120—122, 124—126 ja 130, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valtion virkojen täyttämisestä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimittamisesta eduskunnalle 24 päivänä lokakuuta 1986 annetun lain 2 §:ssä säädettyä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut valtion virkamieslain nojalla 22 päivänä syyskuuta 1989 annettu

Asetus maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräistä virkajärjestelyistä.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Eduskunnan tietoon saatettu valtioneuvoston päätös

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että 29 päivänä kesäkuuta 1979 annetun vientitaletuslain 22 §:ssä säädettyä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 14 päivänä syyskuuta 1989 annettu

Valtioneuvoston päätös selluloosasta suoritettavasta vientitalletuksesta annetun valtioneuvoston päätöksen 4 §:n muuttamisesta.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 430, 432, 435 ja 444. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Aloitteen siirto

Ensimmäinen varapuhemies: Sen johdosta, että hallituksen esitys n:o 87 laiksi tieliikenteen ajo- ja lepoajoista on kuluvaan syyskuun 15 päivänä lähetetty liikennevaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi, puhemiesneuvosto ehdottaa, että samaa asiaa koskeva ed. Paasion ym. lakialoite n:o 18/1987 vp. laiksi kuorma- ja linja-autoliikenteen ajo- ja lepoajoista, joka on 28 päivänä huhtikuuta 1987 lähetetty sosiaalivaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi, siirrettäisiin liikennevaliokuntaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Ed. Seppäsen ym. kirjelmä, joka sisältää muistutuksen kauppa- ja teollisuusministeri Suomen ja ministeri Salolaisen virkatointen lainvastaisuudesta

Ensimmäinen varapuhemies: Esitellään ed. Seppäsen ja viiden muun edustajan allekirjoittama kirjelmä, joka sisältää muistutuksen kauppa- ja teollisuusministeri Suomen ja ministeri Salolaisen virkatointien lainvastaisuudesta.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnalle

Wärtsilä Meriteollisuus Oy perustettiin yhdistämällä yksityisen Oy Wärtsilä Ab:n ja valtion yhtiön Valmet Oy:n telakat. Siinä yhteydessä eduskunta sääti hallituksen esityksestä lain, jonka avulla ilman, että asia oli esitetty lakipykälien yksityiskohtaisissa perusteluissa, yhtiöille luotiin aivan erityisen edulliset omaisuudensiirtoehdot. Sen seurauksena Oy Wärtsilä Ab:n vapaat omat pääomat, joita voidaan käyttää osinkojen jakoon yksityisille omistajille, ovat suuremmat kuin esimerkiksi Suomen suurimmilla liikepankeilla yhteensä. Samalla pörssiyhtiö Oy Wärtsilä Ab sai pidetyksi pääyhtiössä vanhat voittonsa, jotka näin ollen eivät ole käytettävissä uuden telakkateollisuusyhtiön ennalta tappiollisiksi tiedettyjen laivatilausten vakuutena; laivanrakennustoiminnan piiristä vietiin ulos pörssiyhtiö Wärtsilään sellaisia varoja, jotka uuden yhtiön hallussa olisivat vahvistaneet sen pääomaperustaa.

Vientitakuulaitoksen toiminnan tarkoituksena on edistää suomalaista vientiä. Vientitakuiden tehtävänä on turvata viejiä ja rahoittajia vientitoimintaan liittyvien riskien varalta.

Vientitakuu voi olla ja tavallisesti on laivakaupoissa kaksiosainen. Se jakautuu rakennusaikaiseen takuuseen ja toimituksen jälkeiseen takuuseen.

Rakennusaikainen takuu on enintään valmistusaikaisen rahoitustarpeen suuruinen. Luottoa voidaan nostaa telakan valmistuskustannusten kertymän mukaan. Aloittamattomat laivat eivät voi kuulua tämän takuun puitteisiin. Vientitakuu ja valtion vastuu ei siis voi normaaliehdoin koskea Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n koko tilauskantaa.

Toimituksen jälkeinen takuu on vakuutena siitä, että ostaja maksaa telakalle aluksen rahoittamiseksi eri lähteistä hankitun luoton. Valmis laiva on siis kiinnitetty velan vakuudeksi. Omistaja maksaa aluksen esimerkiksi 5—8 vuoden kuluessa lyhennyksinä ja korkoina. Tästä takuusta ei Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n osalta nyt voi olla kysymys.

Vientitakuun myöntämisen edellytys on, että viejä — tässä tapauksessa Wärtsilä Meriteollisuus Oy — on takuukelpoinen. Tärkeimpiä takuukelpoisuuden arvioinnissa

huomioon otettavia vaatimuksia ovat se, että viejä on luottokelpoinen, että viejä on suorituskypinen ja että selvitetään vientikauppaan liittyvien riskien laajuus.

Lehtitiedon mukaan (Uusi Suomi 23.9.1989) Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n kohdalta 9.8.1989 allekirjoittivat sopimuksen yksityiset yhtiöt Oy Wärtsilä Ab, SYP, valtion yhtiöt Postipankki ja Valmet sekä valtion puolesta Suomen Vientiluotto Oy, Vientitakuulaitos ja Valtiontakuulaitos. Mainitussa lehtiartikkelissa sopimuksen salaiseen osaan väitetään kuuluvan vastuunjakoja koskevat määräykset.

Mikäli Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n lopuselvittelyissä yhtiön alijäämä muodostuisi sen omaisuuden realisoimisen jälkeen 700 miljoonaksi, näiden sopimusmääräysten mukaan valtion laitosten vastuu siinä tapauksessa oli puolet eli 350 miljoonaa.

Jos taas vastaavalla tavalla laskettu alijäämä olisi yli 700 miljoonaa, olisi valtion laitosten vastuu edellisen 350 miljoonan lisäksi kaksi kolmasosaa ylimenevästä osasta. Wärtsilä Meriteollisuus Oy arvioi kokonaisalijäämäksi noin miljardi markkaa. Yhtiön oma arvio lienee luotettavin, koska sillä ei ole tässä vaiheessa erityistä intressiä liioitella lopullisen toimintansa alijäämäisyyttä. Tässä tapauksessa valtion vähimmäisvastuu olisi miljardin alijäämästä yhteensä noin 550 miljoonaa.

Mikäli ministeri Suomisen johdolla toimineen hallinnon varsinaisena strategiana on ollut pidättäytyminen Wärtsilä Meriteollisuus Oy:ltä tai Oy Wärtsilä Ab:ltä vaadittavista vastatakauksista ja julkiselle vallalle on näin aiheutunut 500 miljoonan takuuvastuu, on ministeri Suominen välillisenä tekijänä Vientitakuulaitosta ja Valtiontakuuslaitosta tekijänä käyttäen hyödyttänyt epäasianmukaisella tavalla yksityistä Wärtsilä-konsernia. Takuita on myönnetty, vaikka käytettävissä olevien tilinpäätöstietojen perusteella Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n oma pääoma on kahden ensimmäisen vuoden aikana alentunut puoleen 1,5 miljardin lähtöpääomasta.

Jos taas vastatakauksista luopuminen Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n osalta ei ollut ministeri Suomisen johtaman hallinnon tietoinen linjapäätös, kyseessä on törkeä huolimattomuus, sillä takausten määrästä ministeri Suominen on voitava olettaa olleen tietoinen.

Muistutuksemme ensimmäisen laillisuusväitteen sisältönä on siis, että kauppa- ja

teollisuusministeri Suominen sekä ulkomaankauppa- ja kauppa- ja ministeri Salolainen ovat vastuussa Wärtsilä Meriteollisuus Oy:lle myönnettyjen takuupäätösten kautta julkiselle vallalle aiheutuvista epäasianmukaisen suurista menoista. Suominen osalta vastuu on joko välillisenä tekijänä tahallisesti aiheutettua vahinkoa tai törkeästä huolimattomuudesta aiheutettua vahinkoa.

Ministeri Salolaisen osalta vastuun perustana on hänen toimintansa Vientitakuulaitoksen hallintoneuvoston puheenjohtajan ominaisuudessa 28.5.1987 lukien ja siinä tehtävässä mahdollinen osallisuus puheena olevissa päätöksissä siihen, ettei rakennusaikaisissa takuissa ole edellytetty Wärtsilä Meriteollisuus Oy:ltä tai sen emoyhtiöltä vastatakauksia, mikä menettely muiden yhtiöiden rakennushankkeissa on ollut säännönmukainen vaatimus. Tällä toiminnallaan ministerit Salolainen ja Suominen ovat edistäneet yksityisen yhtiön Oy Wärtsilä Ab:n etua ja myötävaikuttaneet valtion vastuiden epäasianmukaiseen laajuuteen.

Vaadimme selvitetäväksi tässä yhteydessä:

— millä tavoin Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n takuukelpoisuus on selvitetty, jotta eduskunta voisi vakuuttaa vientitakuupäätösten lainmukaisuudesta;

— onko Vientitakuulaitos valtion puolesta 9.8.1989 solmitun sopimuksen yhteydessä tai muussa yhteydessä antanut salaisia lisätakuita Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n velvoitteista, ja jos tällaisia takuita on annettu, onko tähän päätökseen saatu Vientitakuulain 4 a §:n 2 momentin sekä Vientitakuuasetuksen 1 a §:n mukaisesti valtioneuvoston suostumus; ja

— mikäli tällainen suostumus valtioneuvostolta on saatu, ketkä ministerit ovat ottaneet osaa päätöksentekoon;

— millä tavoin edellä mainitut ministerit Suominen ja Salolainen ovat myötävaikuttaneet näiden päätösten syntymiseen?

Mikäli salaisille lisätakuille on saatu valtioneuvoston suostumus, ovat tällaiseen päätökseen osalliset ministerit vastuussa edellä mainitulla tavalla tapahtuneeseen epäasianmukaiseen menettelyyn ja valtiontakuun väärinkäyttöön.

Eri maissa annetaan telakkateollisuudelle tukiaisia, joiden vuoksi suomalaiset telakat eivät ole aina kilpailukykyisiä. Maailmalla laivoja on myynnissä alle tuotantokustannusten.

Väitämme, että myös Suomessa telakateollisuudelle on annettu valtion tukiaisia. Ne on annettu vientitakuiden muodossa. Valtion omistama Vientitakuulaitos on sitoutunut maksamaan suuren osan siitä erotuksesta, joka on syntynyt Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n tilaajalta saaman hinnan ja todellisten tuotantokustannusten välille.

On ilmeistä, että laivatilaukset on tässä yhtiössä otettu tietoisesti vastaan tappiollisina. Näyttää siltä, että jo tilauksentekohetkellä Wärtsilä Meriteollisuus Oy on tiennyt tulevista tappioista.

Mielestämme viranomaiset ovat vientitakuun myöntämistä harkitessaan sidottuja vientitakuulain (479/1962) sisältämän vientitakuutoiminnan tarkoitukseen. Vientitakuulain 2 a §:n (532/1969) mukaan vientitakuutoiminnalla on pyrittävä edistämään kaupan käyntiä, joka viennin laadun ja markkinaolosuhteet huomioon ottaen ei sisällä tavallisuuksista poikkeavia maksu- tai muita ehtoja. Saman lain 2 §:ssä on lueteltu ne tappionvaaraan aiheuttavat syyt, joiden synnyttämää tappiota vientitakuilla korvataan sekä myöhemmin säädettyssä 2 b §:ssä kehitysmäihin suuntautuvan viennin tappionvaaraa aiheuttavat hyväksyttävät perusteet.

Näihin säännöksiin ei sisälly perustetta, joka tekisi mahdolliseksi vientitakuiden myöntämisen ennalta tappiolliseksi tiedettyihin vientikohteisiin.

Näin ollen vientitakuulakia on todennäköisesti käytetty lain tarkoituksen vastaisesti telakateollisuustukiaisten antamiseen Wärtsilä Meriteollisuus Oy:lle.

Toisena laillisuusväitteenämme on, että kauppa- ja teollisuusministeri Suominen vastaa vientitakuulain tarkoituksen vastaisesti Wärtsilä Meriteollisuus Oy:lle myönnettyistä vientitakuista, kun KTM:n alainen Vientitakuulaitos on ylittänyt toimivaltansa, mikä Suomen osalta on katsottava osallisuudeksi ilmeiseen laittomuuteen. Väitämme, että ministeri Suominen on ollut tietoinen tässä tapauksessa Wärtsilä Meriteollisuus Oy:lle myönnettyjen takausten lainvastaisuudesta ja että hän on hiljaisesti hyväksynyt tällaisen menettelyn.

Maan hallituksen jäsenet voivat Suomessa toimia vapaasti myös yksityisten yhtiöiden hallintoelimissä. Siitä on esimerkkinä opetusministeri Christoffer Taxellin toiminta yksityisten pörssiyhtiöiden hallituksissa — eri

korvausta vastaan — samaan aikaan valtioneuvoston jäsenyyden kanssa.

Koska Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n saamat vientitakuut länteen suuntautuvassa viennissä ovat mielestämme syntyneet poikkeuksellisella tavalla vientitakuulakia tulkiten ja koska hallituksen ministereillä on hallituksessa valvottavanaan muidenkin yksityisten yhtiöiden etuja, epäilemme, että Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n saamat erityisedut on myönnetty yhtiölle kauppa- ja teollisuusministeriössä käytetyn poliittisen harkinnan perusteella. Vaikka ministeri Ilkka Suominen ei ole suoranaisesti ollut mukana vientitakuupäätöksiä tehtäessä, epäilemme hänen myötävaikuttaneen päätösten syntyyn.

Tätä näkemystämme, jonka mukaan poliittinen harkinta yksityisen edun hyväksi on syrjäyttänyt lain määräykset ja yleisen edun, tukee se seikka, että tärkeät asiakirjat tässä yhteydessä on julistettu salaisiksi. Niin ikään ministeri Suominen on eduskunnan puhemiehelle jätettyihin kirjallisiin kysymyksiin (n:o: 423, 425, 427 ja 428) vastatessaan kieltäytynyt kertomasta niistä velvoitteista, joita Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n tukemisesta aiheutuu valtiolle.

Mielestämme ministerillä ei ole oikeutta salata eduskunnalta niitä tietoja, jotka tekevät mahdolliseksi hänen toimintansa arvioimisen yleisen edun näkökulmasta nyt esillä olevan yksityisen edun toteutuessa.

Edellytämme myös selvitettäväksi sen, onko nykyisen hallituksen ministereiden osalta rikottu jäävyttä koskevia lainsäädännöksiä, kun on tehty päätöksiä Wärtsilä Meriteollisuus Oy:lle myönnettyistä takuista.

Edellä olevaan viitaten esitämme kunnioittaen eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin virkatointen lainmukaisuutta annetun lain nojalla muistutuksen kauppa- ja teollisuusministeri Ilkka Suominen ja ulkomaankauppaministeri Pertti Salolaisen toiminnasta Wärtsilä Meriteollisuus Oy:lle myönnettyjen vientitakuiden yhteydessä asianmukaisiin ministerivastuulain mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

Helsingissä 28 päivänä syyskuuta 1989

Esko Seppänen	Raila Aho
Timo Laaksonen	Pauli Uitto
Anna-Liisa Jokinen	Pertti Lahtinen

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin virkatointen lainmukaisuutta 25 päivänä marraskuuta 1922 annetun lain 2 §:n 3 momentin mukaan on kirjelmä keskustelutta lähetettävä perustuslakivaliokuntaan.

Kirjelmä lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston täydennys

Ensimmäinen varapuhemies: Lue-taan Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

”Eduskunnan valitsijamiehet
29 päivänä syyskuuta 1989
N:o 3

Eduskunnalle

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään valinneet Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston jäseneksi jäljellä olevaksi toimikaudeksi oikeustieteen kandidaatti Jouko Skinnarin Oy Yleisradio Ab:n pääjohtajaksi valitun Reino Paasilinnan sijaan.

Valitsijamiesten puolesta:

Puheenjohtaja Kimmo Sasi

Sihteeri Ritva Bäckström”

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunta päättäneen saattaa vaalin tiedoksi liikenneministeriölle.

Hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali.

Kun ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemiehistö on tänään pitämässään kokouksessa tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokunnan jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituksi on tullut ehdokaslistan mukaisesti ed. Aittoniemi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laiksi työ sopimuslain 34 §:n hoitovapaata koskevien säännösten voimaantulon muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 96
Lakialoite n:o 53
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 18

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelu:

Ed. Mäkipää: Rouva puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi työ sopimuslain hoitovapaata koskevien säännösten voimaantulon muuttamisesta. Esityksessä on esitetty hoitovapaata koskevan voimaantulosäännöksen muuttamista siten, että kaikilla alle kolmivuotiaiden lasten vanhemmilla olisi oikeus hoitovapaaseen 1.1.1990 alkaen. Sosiaalivaliokunta on mietinnössään yhtynyt tukemaan hallituksen esitystä muuttaen sitä ainoastaan voimaantuloajankohdan osalta. Valiokunta esittääkin lakia voimaantulevaksi jo 1 päivänä marraskuuta kuluvana vuonna, minkä seurauksena väliinputoajien määrä pienenee tämän vuoden osalta.

Aikaisemmin työ sopimuslain hoitovapaapykälässä oli paha virhe, joka aiheutti epäoikeudenmukaisuutta vanhempia kohtaan. Itse lakitekti antoi jo aikaisemminkin mahdollisuuden kaikille alle kolmivuotiaiden vanhemmille pitää hoitovapaata. Lain voimaantulosäännöksissä oli kuitenkin virhe tai paremminkin vääryys, joka rajasi yhden alle kou-

luikäisen lapsen vanhempien hoitovapaa-
keuden vain siihen asti, kun lapsi täytti kaksi
vuotta, mikäli äitiysloma loppui jo vuoden
1988 puolella. Ongelma koski tuhansia alle
kolmivuotiaiden lasten vanhempia ja tätä
kautta aiheutti paineita vastaavalle määrälle
lasten päivähoitopaikkoja.

Tilastokeskuksen mukaan perheitä, joissa
ainoan alle kouluikäisen lapsen syntymäaika
osui ajalle 1.1.1987—23.3.1988 oli kaiken
kaikkiaan noin 19 000. Useat näistä äideistä
haluaisivat valtavan hoitopaikkapulan ja ali-
miehitettyjen päiväkotien ruuhkaa välttääk-
seen hoitaa lastaan kotona kolmivuotiaaksi
saakka. Varsinkin pääkaupunkiseudulla nyt
esitetty korjaus on tervetullut siksi, että
kunnat maksavat omaa korotettua kotihoi-
don tukea kaikille alle kolmivuotiaiden van-
hemmille. Näin ollen myös taloudelliset edel-
lytykset ovat olemassa hoitovapaalle jäämi-
seen juuri täällä, missä päivähoitopaikoista
on suurinta pulaa.

Monet kansanedustajat, niin kuin minä-
kin, ovat käsiteltävänä olevasta asiasta teh-
neet kirjallisen kysymyksen viime kesäkuus-
sa, jolloin ministeriön toimesta asiaan luvat-
tiin korjausta. On ilahduttavaa, että tällä
kertaa sosiaali- ja terveysministeriössä on
oltu näinkin nopeita ja lakiesitys on jo nyt
eduskunnan hyväksyttävänä. Toivoa sopisi,
että kyseinen ministeriö hoitaisi myös muita
lasten kotihoitoon ja kotihoidon tukeen liit-
tyviä kysymyksiä yhtä tehokkaasti. Mielestä-
ni kaikilla vanhemmilla tulisi olla mahdolli-
suus ilman taloudellisten menetysten pelkoa
valita vapaasti, haluavatko he hoitaa lastaan
kotonaan kolmivuotiaaksi saakka vai käyt-
tää yhteiskunnan tarjoamia päivähoitopalve-
luja.

Kun nyt on saatu kuntoon kaikille äideille
tasapuolinen mahdollisuus olla hoitovapaalla
siihen saakka, kun nuorin lapsi on kolmivuo-
tias, vaikka hän olisikin ainoa, tulisi seuraa-
vaksi saattaa pikaisesti kotihoidon tuki riit-
tävälle tasolle. SMP:n toimesta on esitetty
kotihoiton tuen korottamista 3 000 markkaa
kuukaudessa, mikä olisi sama kuin tällä
hetkellä pääkaupunkiseudulla maksettava
korotettu kotihoidon tuki. Toivon, että so-
siaali- ja terveysministeriö ottaa ripeästi
asiakseen kyseisen lapsiperheiden asemaa
huomattavasti parantavan kysymyksen ja
antaa eduskunnalle mahdollisimman pian
esityksen kotihoidon tuen oleellisesta korot-

tamisesta. Mielestäni esitys tulisi saada kä-
sittelyyn niin, että varat voitaisiin ottaa
mukaan valtion vuoden 1991 tulo- ja me-
noarvioon.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies!
Ihan hyvää kaikki se, mitä tämä esitys
merkitsee, ja voin monelta osalta yhtyä myös
ed. Mäkipään puheenvuoroon. Kun hoitova-
paan merkitystä korostetaan, ainoa asia,
mikä tuossa jäi huomioimatta oli se, että
edelleen kuitenkin on tilanne sellainen, että
on joukko perheitä, joissa on alle kolmivuo-
tias lapsi, jotka eivät saa ensimmäisenkään
pennin vertaa kotihoidon tukea. Näiden per-
heiden suurimmalle osalle hoitovapaa käy-
tännössä jää kuolleeksi kirjaimeksi, koska ei
ole taloudellisia edellytyksiä jäädä kotiin
lasta hoitamaan.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa
puhemies! Ed. Mäkipää kiitteli sitä, että
hallitus on vihdoin ja viimein nämä epäkoh-
dat korjannut. On tietysti hyvä asia, että
suurimmat aukot tulevat nyt korjattua. Ikä-
vää oli se, että nämä epäkohdat tulivat jo
alkuvuodesta esille, mutta vasta loppuvuo-
desta suurimpiin ongelmiin saatiin korjaus.
Kun me hyväksymme nyt tämän lain, niin on
hyvä huomata, että edelleen on perheitä,
jotka jäävät hyvin hankalaan väliinputoajien
asemaan hoitovapaalainsäädännössä. Sen
vuoksi olisi ollut hyvä, että asiaa olisi vielä
syvällisemmin voitu tarkastella, jotta kaikki
väliinputoajatilanteet olisi voitu estää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely ju-
listetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suu-
reen valiokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-
sen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan

**3) Hallituksen esitys n:o 123 laiksi sokerive-
rosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

laki- ja talousvaliokuntaan

4) Hallituksen esitys n:o 127 laiksi öljyjättemaksusta annetun lain muuttamisesta

5) Hallituksen esitys n:o 128 laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Klassiseen tapaan voisi tästä esityksestä sanoa, että se on oikean suuntainen, mutta riittämätön. Liikenteen päästöjen kannalta se on todellakin riittämätön nimenomaan siitä syystä, että vielä useiden vuosien ajan valtaenemmistö liikenteessä olevasta autokannasta on vanhoja autoja, joissa ei katalysaattoreita ole ja joita tämä laki ei millään tavalla auta. Tämä lakihan koskee vain niiden uusien autoveroa, jotka lain voimaantulon jälkeen hankitaan.

Kaiken kaikkienensakin uuden autokannan osaltahan tämä ongelma poistuu vuoden 1992 jälkeen, jolloin kaikissa autoissa täytyy katalysaattorit olla. Toivoisikin, että hallitus kiinnittäisi huomion nimenomaan sittenkin suurimpaan ongelmakohteeseen liikenteen päästöjen osalta eliikkä vanhaan, tällä hetkellä liikenteessä olevaan autokantaan, siihen että myös niihin hankittaisiin katalysaattoreita. On tietysti selvää, että monet autoilijat eivät ilman muuta ole valmiita sijoittamaan 4 000—5 000 markkaa katalysaattorin hankintaan vanhaan autoon.

Tässä tarvitaan valtion mukaantuloa siihen tapaan kuin esimerkiksi Länsi-Saksassa tällä hetkellä jo tapahtuukin. Kun valtiovalta nyt alkaa kerätä ympäristöveroja, se voisi käyttää näistä osan vanhoihin autoihin hankittavien katalysaattoreitten hinnan alenemiseen tai katalysaattoreiden hankinnan subventoimiseen. Tätä kautta ehkä voitaisiin nopeuttaa liikenteen päästöjen vähentymistä

ja nimenomaan kohdentaa tukea sinne, missä sitä eniten tarvitaan, eli vanhaan autokantaan.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen totesi, että esitys on oikean suuntainen, muutta riittämätön. Tuohon voitaisiin lisätä se, että se tulee tavallaan armotomasti liian myöhään. Viimeisen kahden vuoden aikana on Suomen autokantaa uusittu ehkä kovempaa vauhtia kuin koskaan aikaisemmin ja samalla autojen määrää lisätty. Tämän esityksen olisi pitänyt tulla vähintäänkin 2—3 vuotta sitten ja silloin todella toimivana ja tehostettuna. Sitä olisi pitänyt vielä tehostaa avustusjärjestelmällä niin, että mahdollisimman moni olisi päätenyt tähän tulokseen. Nyt valitettavasti tavallaan se valinnaisuus on siirretty tulevaisuuteen ja sillä tavalla teho on pienentynyt.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamiseksi siltä osin kuin se koskee katalysaattorilla varustettujen autojen autoverovähennyksen korottamista 1 000 markalla eli 3 500 markasta 4 500 markkaan on niitä vähäisiä toimia, joiden perusteella hallitus pitää budjettiesitystään ympäristöystävällisenä. Eduskunnalle ei mielestäni saa riittää ”kiitos tästäkin vähästä”, vaan on säädettävä todellista luontolainsäädäntöä monilla asia-alueilla, kuten mm. SKDL:n ympäristöaloitteissa ehdotetaan.

Käsiteltäväksi annettu hallituksen esitys tyytyy siihen, että uusien vähäpäästöisten autojen ostamista tuettaisiin nykyistä paremmin ja siten tehtäisiin niiden ostaminen kannattavaksi. Näin pyritään vähentämään pakokaasupäästöjen luonnolle ja ihmisille aiheuttamia haittoja jo ennen vuonna 1992 voimaan tulevia päästörajoituksia. Esityksen mukainen verovähennysetu vaikuttaa hyvin hitaasti. Olemassa oleva autokanta on sen verran runsasta ja sen käyttöikä niin pitkä, että katalysaattori alkaa vähentää typipäästöjä vasta 10—15 vuoden kuluessa. Eduskunnan olisikin säädettävä laki, jolla tuettaisiin katalysaattorin jälkiasennuksia jo käytössä oleviin autoihin. Vaikka jälkiasennetuilla katalysaattoreilla ei saavuteta samaa tehoa kuin uusien autojen katalysaattoreilla, olisi niillä kuitenkin merkittävä saastumista torjuva vaikutus.

Ed. Pekkarinen halusi kiinnittää hallituksen huomiota samaan asiaan. Haluan todeta, että myös eduskunta voi tähän aivan hyvin puuttua tässä yhteydessä. SKDL on jättänyt lakialoitteen, joka esitellään päiväjärjestyksen 12) kohdassa. Siinä ehdotetaan 1 250 markan avustusta katalysaattorin asentamiseen käytössä olevaan autoon. Jos tämä markkamäärä on liian pieni tarkoituksen saavuttamiseksi, toki olemme valmiit sen nostamiseen. Toivon, että eduskunta hyväksymällä aloitteen edistäisi pakokaasuongelmien vähentämistä, niin että emme olisi tässäkin asiassa myöhässä, kuten ed. Pulliainen aivan oikein totesi hallituksen esityksen osalta.

Auton käyttämisen aiheuttamat ympäristöongelmat eivät suinkaan ole ratkaistut vielä katalysaattoreilla. Ympäristöministeriön olisi puututtava laajemminkin autoistumisen kasvun ongelmiin. Väitetyt katalysaattorin mahdollisesti aiheuttamat ympäristöhaitat yläilmakehään otsonikerrokselle olisi selvitettävä, samoin hiilidioksidipäästöjen vaikutuksen torjuminen.

Autoliikenteen osuuden vähentäminen niin henkilö- kuin tavarakuljetuksissa erityisesti raideliikennettä kehittämällä on asia, josta tässäkin yhteydessä on syytä muistuttaa sekä hallitusta — hallituksen uutta liikenneministeriä myös — että budjettikäsittelyn aloittanutta eduskuntaa. Ei olisi myös välttämätöntä saada seikkaperäinen selvitys autoliikenteen ympäristölle ja ihmisille aiheuttamista haitoista ja kustannuksista pohjaksi verotukselle. Jatkuvasti toistettu hokema auton käyttämisen kohtuuttomasta verottamisesta alkaa tuntua yhä vähemmän uskottavalta tässä ilman saastumisen ja liikenneonnettomuuksien kasvun maailmassa.

Ed. Tiuri: Arvoisa puhemies! Vanhojen autojen varustaminen katalysaattoreilla on hyvin epätaloudellista, koska katalysaattori vaatii elektronisen säädön, jollaista ei vanhoissa autoissa ole niin, että katalysaattori toimii vain hetken aikaa, sen jälkeen se ei enää paljon auta. Se maksaa paljon, ja vanhoissa autoissa sen käyttöikä on ehkä vain 20 000—30 000 kilometriä. Rahasijoitus siihen ei kyllä ole kannattava.

Suurimmat päästöthän autoista tulevat busseista keskikaupungilla, missä on busseja paljon. Ne ovat dieselmoottorilla varustettuja. Ne ovat ylivoimaisesti pahimpia saastei-

den aiheuttajia. Siihen varmaan olisi syytä saada jotain parannusta aikaan.

Junalla taas kuljetetaan massatavaraa, joka joten kuten kestää sitä kuljetusta, ja pitkiä matkoja. Tietoyhteiskunnassa tarvitaan hyvin paljon tavarankuljetusta pieniä matkoja, alihankintaa ja vastaavia, mihin eivät junat kerta kaikkiaan riitä. Uskoisin, että nykyinen jako tavarankuljetuksessa on kohtuullisen järkevä. Jos sitä ruvetaan joillakin ylimääräisillä määräyksillä muuttamaan, se vain johtaa kaiken näköisiin uusiin mutkallisiin hankaluuksiin.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Olen hieman yllättynyt ed. Tiurin pessimistisestä suhtautumisesta jälkikatalysaattoreitten asentamiseen. Hän on varmasti paljon parempi asiantuntija kuin minä tässä asiassa. Hän väittää, että ne kestävät vain noin 20 000 kilometriä. Meillä oli kesän aikana tilaisuus eräässä työryhmässä kuunnella asiantuntijoita näitten käyttökelpoisuudesta, ja siinä yhteydessä kerrottiin, että jälkikatalysaattorien keskimääräinen käyttöikä voisi olla noin kaksi vuotta.

Minusta vissiä viestiä siitä kertoo, että niitä kannattaa asentaa, kertoo sekin, että Keski-Euroopassa on jo ryhdytty tässä asiassa aika laajamittaiseen toimintaan, ja jos ei se kannattaisi, niin tokkopa esimerkiksi Keski-Euroopassa tähän olisi ryhdytty. Luotan kyllä siihen, että asiassa päästään eteenpäin, jos vanhoihin autoihin asennetaan jälkikatalysaattoreita.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Ed. Tiuri kantaa kiitettävää huolta dieselautojen saastepäästöistä, mutta jostakin syystä hän kantaa tätä huolta hyvin valikoivasti. Hän on huolissaan siitä, että kaupungeissa dieselbussit saastuttavat kovasti, mutta maanteillä liikkuva autokalusto, rekat ja kuljetusliikennettä hoitavat autot, eivät ilmeisesti aiheuta dieselpäästöjä, koska hän on sitä mieltä, että raideliikennettä ei tämän enempää pitäisi suosia, vaan voitaisiin säilyttää rekkakuljetuslinja, jota hallitus on kovasti suosinut.

Minun mielestäni taas pitkällä kuljetusmatkoilla pitäisi siirtyä raideliikenteeseen yhä painokkaammin ja kaupungeissa kaasu- tai sähkökäyttöisiin busseihin, joista on hyviä kokemuksia monessa Keski-Euroopan kau-

pungissa. Tällä tavalla saataisiin ed. Tiurin pelkäämät dieselsaasteet kuriin. Hän puhui aivan asiaa niistä.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Minua ei yllättänyt ed. Tiurin puheenvuoro, koska hänen aikaisemmista eduskunnassa käytetyistä puheenvuoroistaan saattoi odottaa juuri tämän laatuista kommenttia. Tietysti yleislinjana ed. Tiurilla, toivottavasti ei kokoomuksella kuitenkaan, on se, että ympäristöhaitoista ja ilman saastumisesta voidaan kyllä puhua, mutta kun jotakin konkreettista esitetään, sitä sitten vastustetaan eli luonnon suojelemisesta ei saisi aiheutua mitään kustannuksia.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kahteen näkökohtaan ed. Tiurin puheenvuorossa, ensin taloudellisuuteen. Sehän on tietysti projisoitava siihen todellisuuteen, missä eletään. On mielenkiintoista, että Keski-Euroopassa, superkapitalistisella alueella, on päädytty siihen, että vanhoihin autoihin asennetaan katalysaattoreita, kun ne on katsottu siinä kokonaistaloudessa taloudellisiksi. Tämä on mielenkiintoinen projisointikysymys.

Toisekseen dieselajoneuvoista. Olen lukenut monta ed. Tiurin yleisönosastokirjoitusta, joissa hän kiinnittää huomiota niihin karsinogeenisiin aineisiin, joita tulee päästöinä dieselajoneuvoista. Olen odottanut niiden niin kuin äskeisen puheenvuoronkin perusteella johtopäätöstä, joka olisi se, että on lailla kiellettävä dieselmoottoreitten käyttö, koska ne aiheuttavat karsinogeenisiä päästöjä.

Ed. Tiuri: Arvoisa puhemies! Päästöt, joita busseista tulee keskikaupungilla, ovat tietenkin siinä suhteessa hankalampia kuin maantielle tulevat päästöt, että ne ovat keskittyneet sille alueelle, missä ihmisiäkin on paljon. Kun ne ovat syöpää ja mutaatioita aiheuttavia, juuri kaupunkien keskustoissa pitäisi päästä dieselmoottoreista eroon.

Kun Keski-Euroopassa vanhoihin autoihin pannaan katalysaattoreita, syy on varmaan se, että siellä on paljon parempia vanhoja autoja. Niissä on jo esimerkiksi suihkutusmoottorit tai kaasuttimet, joihin periaatteessa voidaan helpommin katalysaattori yhdistää. Suomessa on valtavasti pieniä autoja. Kun niihin pannaan katalysaattori jälkikäteen, ei säästö, kun on

vain muutaman prosentin säästövara, kerta kaikkiaan pysy pitkään kohdallaan. Se myös nopeasti tuhoaa katalysaattorin, kun siihen tulee erilaista nokea ja muuta, kun säästö ei pysy kohdallaan. Katalysaattori maksaa kuitenkin paljon, en muista aivan tarkkaan summaa, mutta miljardeista on kysymys. Meillä on lukemattomia muita paikkoja, joissa miljardin sijoituksella saadaan valtavan paljon parempi tulos aikaan. Rahaa ei nyt kannata haaskata, jos sitä on käytettävissä ympäristönsuojeluun.

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Tällä kertaa ed. Tiurin mielipiteiden tiedot vaikuttavat järkeviltä, mutta sen sijaan vihreille totean sen, että ei se käy niin, että kaikki aina vain kielletään lailla, kun täytyy eläekin täällä maailmassa ja yhteiskunnassa eikä pelkästään kieltoja toteuttaa. Tällaisissa asioissa täytyy ottaa myös kustannukset huomioon.

Vielä totean vihreille sen, että on todella eri asia päästöt jossakin maantiellä kuin jossakin Keski-Euroopan kaupungissa. Myös suhteessa neliökilometriä kohden päästöillä on jotakin merkitystä ja suhteessa väestömäärään. Täytyy tietysti jossakin määrin suhteellisuutta ymmärtää.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti vielä ed. Tiurin puheenvuoron johdosta toivomus vain, että koko hallitus ei ajattelisi samaan tapaan kuin ed. Tiuri. Luulen, että hallitus on toisella linjalla kuin ed. Tiuri. Ainakin vakaasti toivon ja jotkin merkit viittaavat siihen, että hallitus todella on asiassa toisella linjalla kuin ed. Tiuri.

Mitä tulee siihen ajatukseen, että vanhoihin autoihin jälkikatalysaattoreiden asentaminen vaatii miljardeja, ei se välttämättä vaadi kovin monia miljardeja, jos vaikkapa sataankaantuhanteen autoon alkajaisiksi päästäisiin niitä asentamaan. Ei kysymys ole monista miljardeista.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Arvoisalle ystäväleni, vapaalle kapitalistille, ed. U. Leppäselälle vastauksena äskeiseen puheenvuoroon: Vapaille kapitalisteille on Keski-Euroopassa käynyt aika huonosti silloin, kun maailma on saasteilla kyllästetty ja vapaan kapitalistin vapaa kapitaali on tuhoutumas-

sa. Siinä kapitaalın käytön vapausasteet ovat hävinneet huiit hiiteen ja ilmaan ja tuuleen, eli vapaalla kapitalismillakin on rajansa.

Samoin pitää ottaa meilläkin haja-asutusalueilla päästöjen kokonaisvaikutukset huomioon. Siellä on muitakin saastepäästölähteitä, niin kuin olemme havainneet, kuin pelkkä liikenne. Myös Keski-Euroopan kapitalisteilta tulee passeli 50—60 prosenttia meille lisukkeena. Tällä tavalla meillä on täällä ihan tarpeeksi kokonaisvaltaisia ongelmia, jotka vapaiden kapitalistien toimintojen vapausasteita riistävät.

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Ed. Pulliainen esitteli filosofiaa. Näinkin tietysti yleisesti ottaen voi mielipiteitä esittää. Mutta yhteen yksityiskohtaan mennäkseni, kun vihreät haluavat kieltää lailla dieselautot, katson, että ei tässä nyt kulje se raja, jossa voisin katsoa, että vapaan yrittämisen kannalta tämä voi olla sellainen laki, joka olisi hyödyllinen tässä tilanteessa. Minä en haluaisi olla myötävaikuttamassa ja hyväksymässä sellaista lakia, jolla dieselautot Suomessa kielletään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys n:o 129 laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys n:o 131 laiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! Kun maitokiintiömaksut eli laki tilakohtaisista

maitokiintiöistä ja kiintiömaksuista tuli ensimmäisen kerran voimaan vuoden 1985 alusta, silloin SMP:n eduskuntaryhmän puolesta totesimme täällä salissa, että lait ovat liian kaavamaisia ja tulevat johtamaan hyvin moniin ongelmiin.

Arvoisa puhemies! Nyt on todettava, että SMP:n eduskuntaryhmän silloinen huomautus ja ennustus on käynyt toteen. Näistä ongelmista ei liene pienin tällä hetkellä se, että meillä on puutetta naudanlihasta, niukuutta, joka on johtanut myös kuluttajahintojen voimakkaaseen ja kohtuuttomaan nousuun.

Arvoisa puhemies! Nyt kuitenkin hallitus on huomannut, että ongelmia ja kohtuuttomuuksia on olemassa, ja hallitukselle täytyy antaa kiitosta siitä, että tänään me eduskunnan täysistunnossa voimme todeta, että hallitus on puuttanut todella jämäkästi ongelmaan. Olemme saaneet lakiesityksen, jossa lähdetään siitä, että sillä lievennetään kiintiöitä. Toisin sanoen 10 000 litraa saa viljelijä ylittää maitokiintiöitään ja tästä joutuu maksamaan vain 50 pennin maksun entisten 2,05 markan asemesta. Tämä on myönteistä kehitystä, jonka me panemme SMP:ssä erittäin suurelle tyydytyksellä merkille. Toivomme, että tulee muitakin lakeja, jotka pienviljelijäväestöä tällä tavalla tukisivat.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Lakiesityksellä on todella hyvät perusteet, niin kuin ed. Kettunen sanoi, mutta on syytä kiinnittää muutamaan näkökohtaan huomiota, ensinnäkin siihen, että kysymys on samasta kuin katalysaattoriasiassakin, että esitys tulee turhan myöhään. Olisi pitänyt herätä hallituksessa, jossa SMP istuu vielä toistaiseksi, vähän aikaisemmin. Toiseksi esitys tarvitsee ehdottomasti jatkoksi ensi vuotta koskevan lakiesityksen. Toivottavasti tässä suhteessa SMP hallituksessa valvoo maataloustuottajien etua.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn niihin ajatuksiin, että nyt eduskunnalle annettu esitys maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta, on tervetullut parannus hyvin tiukkaan ja joustamattomaan järjestelmään. Ehkä vielä parempi järjestelmä olisi ollut se, että maidontuottajalla olisi mahdollisuus esimerkiksi kolmen vuoden kuluessa tasata

tuotanto tiettyyn litramäärään. Ongelmahan tällä hetkellä ja tähän asti on ollut se, että vuosittaisen kiintiön tarkka noudattaminen maidon tuotannossa, jossa yhden uuden lehmän kasvattaminen vaatii kaksi vuotta aikaa, ei ole kovin helppo asia. Silloin pidemmän kauden jakso, jonka kuluessa tuotanto tasoittuu tiettyyn määrään, olisi paljon helpompi vaihtoehto.

Ihmettelen sitä, että 50 pennin litramaksu on kuitenkin mukana. Minusta 10 000 litran ylitys voitaisiin sallia ilman kiintiömaksua, koska 50 pennin leikkaus maidon litrahintaan tekee pienille tiloille kannattamattomaksi maidon tuottamisen yli kiintiön. Siinä mielessä ei esitys niin tavattoman hyvä ole kuin SMP hetki sitten ylisti.

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! Täällähän on vuosien varrella monta kertaa kuultu hyvin kärkevääkin arvostelua nimenomaan nykyistä hallitusta kohtaan maidon kiintiöjärjestelmän ja maidon kaksihintajärjestelmän vuoksi. Sen vuoksi ehkä on paikallaan todeta, että vuonna 1985 oli maa- ja metsätalousministerinä Toivo Yläjärvi ja valtiovarainministerinä Ahti Pekkala ja myös sosialidemokraatit ja SMP olivat hallituksessa, jolloin maidon kiintiömaksu ja maitokiintiötä koskeva laki säädettiin. Joustoja tietysti on jonkin verran ollut mutta ei tarpeeksi, niin kuin täällä on todettu. Sen vuoksi on ihan tyydytyksellä tervehdittävä lakiesitystä. Luulen, että se ennen kaikkea auttaa pientilallisia, sellaisia tiloja, jotka eivät kovin paljon maitoa meijeriin tuota.

Mitä tulee ed. Anttilan sanomiseen siitä, että 50 penniäkin on liikaa, kyseessä ei suinkaan ole kiintiöiden avaaminen vaan tietty jousto. Tämä 50 penniä on muistutus siitä, että kiintiö on olemassa ja sitä on noudatettava, ennen kuin toisin sovitaan.

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! Totean ed. Pulliaiselle, että minä ainakin olen vakuuttunut siitä, että esitykselle tulee myös jatko. Me olisimme tietenkin halunneet, että se olisi ollut vielä parempi, mutta tällä kertaa tämän parempaa ei ole saatu aikaan. Sieltä tosin seuraa sitten muitakin lakiesityksiä, jotka korjaavat osaltaan edelleen tilannetta.

Edelleen totean sen, että aikoinaan keskustapuolue oli niin tiukka kiintiöasioissa, että

olen valmis epäilemään, että mikäli keskustapuolue olisi nyt hallituksessa, tuskin tätäkään korjausta eduskuntaan olisi saatu.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Törnqvistille haluan todeta sen, että hallitus saa kiittää nimenomaan nykyistä oppositiota siitä, että kyseinen laki on täällä säädetty vuosittaiseksi laiksi, koska se antaa mahdollisuuden lain korjaamiseen ja tarkistamiseen.

Ed. Kettuselle totean, että väitteenne siitä, että tuskin tätäkään korjausta olisi saatu, jos keskusta olisi hallituksessa, minusta voidaan jättää sikäli omaan arvoonsa, että varmasti keskustan kansanedustajat, jos ketkä, ovat selvillä siitä, minkälaisia ongelmia nykyinen voimassa oleva järjestelmä joustamattomuudessaan on aiheuttanut. Päinvastoin uskallan jopa epäillä, että jos keskusta olisi hallituksessa, joustavuus olisi toteutettu jo vuosi sitten.

Ed. Vä h ä k a n g a s: Arvoisa puhemies! Minusta uskomatonta lässytystä, jos näin saa sanoa, käydään siitä, kuka on mitäkin mieltä asiasta ollut. Syytä on niin sosialidemokratien kuin keskustankin taholla. Vuosien saatossa on SMP:n taholta harjoitettu sellaista maatalouspolitiikkaa, jossa on tietoisesti vahingoitettu maidon tuotannon varassa olevia perheviljelmää. Ei meidän tästä monta vuotta tarvitse mennä taaksepäin. Melkein vuosittainhan kiintiöistä on äänestetty.

On hyvä, että edes jälkijunassa nyt tullaan ja yritetään asioita korjata, mutta korvaamatonta vahinkoa te kaikki olette aiheuttaneet vuosien mittaan alimmilla kiintiörajoilla. Jos nyt mennään parempaan suuntaan, se on tyydytyksellä merkittävä, mutta ei teillä kenelläkään, äsken puheenvuoron käyttäneillä puhujilla ja teidän ryhmillänne, ole puhtaata jauhot pussissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

laki- ja talousvaliokuntaan

8) Hallituksen esitys n:o 132 laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

sosiaalivaliokuntaan

9) Hallituksen esitys n:o 133 laiksi tapaturmavirastosta annetun lain muuttamisesta

10) Hallituksen esitys n:o 134 laeiksi työehtosopimuslain 2 §:n ja eräiden mainittuun lakiin liittyvien lakien muuttamisesta

laki- ja talousvaliokuntaan

11) Ed. Männistön ym. lakialoite n:o 73 laiksi metsästyslain 3 §:n muuttamisesta

12) Ed. Männistön ym. lakialoite n:o 74 laiksi katalysaattorin asentamisesta moottoriajoneuvoon maksettavasta valtionavustuksesta

—

13) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1988 (K n:o 9)

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Oikeusturva-asioista eduskunnassa on keskusteltu yleensä aika vähän ja viime vuosina vielä vähemmän. Tilanne on muodostumassa hyvin huonoksi valtakunnallisesti. Siis kansalaisten oikeusturva on hyvin monella tavalla heikentynyt.

Eduskunnan oikeusasiamiehen virasto ei tällä hetkellä käytännöllisesti katsoen lainkaan pysty vastaamaan niihin haasteisiin, joita tarvittaisiin kansalaisten oikeusturvan ylläpitämisessä. Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta on muodostunut puhtaasti

byrokraattinen laitos, jonka päätökset ovat muodollisia. Käytännöllisesti katsoen eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto ei puutu mihinkään viranomaisten virheisiin, lainvastaisuuksiin, laiminlyönteihin. Kaikista asioista käytännöllisesti katsoen annetaan päätös, että ei anna aihetta. On todettu jotakin, mutta ei anna aihetta kuitenkaan mihinkään. Tämä on tämän päivän tilanne.

Nyt, kun eduskunnan oikeusasiamies on vaihtumassa, on erityisen hyvä eduskunnan perustuslakivaliokunnan käydä kunnollinen, perusteellinen keskustelu ja oikeusturvakysymyksistä tehdä todella kunnollinen mietintö ja saada vauhtia toimintaan. Minä en henkilönä syytä nyt tehtävänsä jättävää eduskunnan oikeusasiamiestä sinänsä mistään, mutta hänen profilinsa on ollut hyvin matala koko hänen toimintansa ajan. Koko tämän tilanteen kehitys on paljon pidemmältä ajalta.

En voi mennä tässä yksityiskohtiin, mutta totean aivan yleisesti sen, että tällaisessa monimutkaistuvassa, kehittyvässä, muuttuvassa yhteiskunnassa viranomaistoiminnot ovat myös monimutkaistuneet sillä tavalla, että ihmisten on vaikea päästä niihin käsiksi. Me olemme tavallaan siinä tilanteessa mielestäni, että nyt täytyisi käydä hyvin perusteellisesti läpi monia asioita, jotta yksityisen ihmisen suoja, oikeusturva, voisi olla todellinen. Se edellyttää tietysti myös sitä, että siellä, minne voidaan kannella, puututaan asioihin ja että joitakin edes pannaan syyteeseen, jotta saadaan ennakkotapauksia jne. Tätä nyt ei tapahdu juuri lainkaan.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Haluan todeta, että ed. U. Leppänen on aivan oikeassa siinä, että kansalaisten usko oikeusasiamiehen viraston kykyyn hoitaa oikeusturva-asioita on viime vuosina ja oikeastaan aika pitkään merkittäväällä tavalla järkkynyt. Voidaan eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksistä usein todeta, onko ne sitten huonosti kirjoitettu tai ei, että normaalin kansalaisjärjen mukaan jostakin asiasta pitäisi jotakin seurata, mutta monien sanakäänteiden jälkeen loppujen lopuksi todetaan, että siitä ja siitä syystä ei ole aihetta asiaan puuttua.

Tämä on johtanut myös siihen, että valtakunnassa on alkanut kehittyä kaikanlaisia yhdistyksiä, joiden toimintaperiaatteet ovat vähintäänkin kyseenalaisia, ja on jopa oletet-

tavissa, että ne on perustettu pelkästään rahan keräystä varten. Ainakin sellaisen käsityksen olen saanut, kun olen katsonut erään yhdistyksen toimia ja suuntausta, kun se on pyrkinyt ajamaan oikeusturva-asioita. Ne eivät kohdistu käytännössä lainkaan niihin suuntiin, joissa normaalisti lainsäädännön mukaan oikeusturvaa voidaan ajaa. Tästä minulle on tullut sellainen käsitys, että hyväuskoiset ihmiset ovat hyvin helposti vedettävissä tällaisten yhdistysten toimintaan mukaan, ilman että heille olisi siitä mitään hyötyä.

Tästä syystä näkisin, että olisi ehkä tarpeellista jossakin vaiheessa perustaa jokin toinen virasto. On puhuttu kansalaisten oikeusasiamiehen virastosta. Kansalaisten oikeusasiamiehen virasto tietysti tämäkin on, mutta tarvittaisiin kuitenkin sellainen, joka paneutuisi yksityisen, tavallisen ja, niin kuin sanotaan, pienen ihmisen asioihin erinomaisemmalla perusteellisuudella kuin oikeusasiamiehen viraston tänä päivänä on mahdollista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43 (HE n:o 90)

15) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 15 (A n:o 10)

16) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12 (A n:o 8)

17) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 13 (A n:o 16)

18) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14 (A n:o 17)

19) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15 (A n:o 18)

20) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5 (HE n:o 80)

21) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6 (A n:o 9)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

M.V. Mandelin